

Lastniki in izdajatelj: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izdaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 618-H-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrletna 120 din. — Tiska Tiskarna »Slovenskega poročevalca« v Ljubljani.

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo mesto

STUDIJSKA KNJIŽNICA

NOVO MESTO

OD TEDNA DO TEDNA

Minuli teden se je gladina mednarodnega dogajanja spet precej močno razburkala. Tako v Evropi, kot v Srednji Ameriki, tako v Aziji kot na širšem vzhodu je prišlo do zaostritve, ki je v Kostariki in okrog Formoze dobila obliko oboroženih spopadov, v Evropi in na Srednjem vzhodu pa privedla do političnih in diplomatskih bitk velikega obsega.

Cete L.R. Kitajske so začele napadati otoke, ki jih drži v rokah kumintangška vlada. Kaže, da bo Cankajšek pristiljen evakuirati otočje Tačen, ga prepustiti kitajskim četam. Pri evakuaciji mu bosta pomagala ameriško letalstvo in mornarica. V tem smislu je predsednik Eisenhower te dni zahteval od Kongresa posebna pooblastila, katerih dejanski cilj je omogočiti obrambo Formoze in Peskadorskih otokov. Hkrati se v Washingtonu zavzemajo za to, da bi ustanovili »dve Kitajske« — posebno državo na Formozu, poleg sedanjih L.R. Kitajske. Ta predlog je pozitiven toliko, kolikor bi v primeru, če bi bil sprejet, zvezal roke Cankajšku, mu preprečil politiko »osvoboditve« Kitajske. Razumljivo pa je, da je pekinška vlada ta predlog kratko malo odbila. Če bi namreč privolila vanj, bi jo utegnili obdolžiti, da izdaja nacionalne interese, kajti Formoz je v oči Kitajcev neoljudlji del te dežele. Za zdaj lahko rečemo samo tole: prav nič verjetno ni, da bi L.R. Kitajska napadla Formozo, ker bi se morala spopasti tudi z ZDA; prav tako pa ne kaže, da bo v ameriskem Kongresu prevladala Knowlandova skupina, ki se zavzema za zelo ostro politično nasproti L.R. Kitajski.

Invazija na Kostariko se bližja koncu. Dosedanja preiskava, ki jo vodi komisija Organizacije ameriških držav, je ugotovila, da so agresorje šolali v sosednji Nikaragui in v Gvatemali, da ne gre samo za uporne kostariške državljane, marveč tudi za najete vojake iz drugih dežel. Ozadje tega napada je treba spet poiskati, kot lani v Gvatemali, v interesih velike družbe United Fruit, ki ima monopolističen položaj glede pridelovanja jujnega sadja, še zlasti banan v tem delu sveta. Kostariška vlada je namreč zahtevala, naj bi omenjena družba odvajala večji odstotek dohodka od kostariških banan, kar pa seveda družbi ni bilo všeč. Razen tega moramo pomisliti tudi na to, da je Kostarika liberalno demokratično urejena država, v nasprotju s sosednjimi deželami, ki jih vodijo diktatorji. Zgled te deželice je seveda trn v peti tako kapitalistom kot njihovim političnim eksponentom, diktatorjem. S temi nekaj besedami pa celoten problem seveda ni izčrpan. Zaradi pomanjkanja prostora smo se ga morali samo dotkniti.

V Zahodni Evropi se je minuli teden usmerila skoro vsa diplomatska dejavnost na Zahodno Nemčijo. To je razumljivo, kajti v bližnji prihodnosti do bonnski Bundestag razpravljat o ratifikaciji pariških sporazumov. — Vzmirljenost spritje te debate je še povečala nedavna sovjetska izjava, s katero je SZ nenadoma privolila v svobodne volitve pod mednarodnim nadzorstvom v vsej Nemčiji, se zavzela za enotno Nemčijo in, kar je še zlasti presenetljivo spritje vztrajnega odklanjanja Sovjetske zveze, da bi ortivola v oborožitve Nemčije — SZ ne bi nasprotovala niti nemški vojski, seveda v okviru enotne Nemčije.

Ta izjava je dala povod socialno demokratiški opoziciji in zahodnonemškimi sindikatom, da so sprožili obširno kampanjo za razgovore starih vojsk ali z združitvi Nemčije. Cilj te kampanje je, pridobiti na svojo stran tiste omahljive elemente iz vrst Adenauerjeve vladne koalicije, ki menijo, da bi bilo vendarle prav, če bi pred oborožitvijo Zahodne Nemčije skušali doseči sporazum z Vzhodom. Ta socialno demokratiška akcija je povezana s precej razširjenim gibanjem proti oborožitvi Zahodne Nemčije, ki se širi v tej deželi. Tako se je menda prvič v zgodovini pripetilo, da Nemci, vsaj dobesed del njih, ne marajo orožja, ki ga jim ponujajo od zunaj.

Če na kratko omenimo še krizo, ki je nastala v Arabski ligi spritje zamovanege pakta med Turčijo in Irakom, članom te lige, potem smo v glavnem osegli vse najvažnejše mednarodne politične dogodke preteklega tedna.

Več resnosti v razpravo o komunah

Razprava o komunah se naglo stopnjuje. Iz ozkih političnih in oblastvenih organov se je prenesla na teren med množice, v sleherni vas. Razprava je živa, polna raznovrstnih predlogov, kombinacij, resnih pomislekov pa tudi nerensnosti in škodljivega drobnjakarstva. Slednje ponekod že resno ovira stvarno razpravo o tem vsekakor zgodovinskem obdobju v razvoju ljudske oblasti in njenih organov v naši državi.

Občina Zagradec in Veliki Gaber, kjer so bili zbori volivcev že prejšnji teden, sta se že odločili za vključitev v bodočo komunno Ivančna gorica. Tu je bila v celoti upoštevana ljudska volja tamošnjih volivcev. V kolikor je bila ta v resnici odraz svobodne volje ljudi in ne kakih snubljiv, neosnovanih obljub in reakcionarnih parol, je to popolnoma pravilno. Mi smo že pisali o takih reakcionarnih parolah v obeh občinih in lahko pričakujemo, da se bodo prav take ali podobne pojave tudi v drugih predelih in vaseh, če naši politični kadri ne bodo dovolj budni in jih ne bodo znali pravočasno razbiti s pravnimi tolmachenjem o namenu in pravi vsebini dela in vloži bodočih komun. Prav takega tolmachenja pa je mnogo premalo; namesto da bi se razprava razvijala v tej smeri, se velikrat suče o povsem postranskih stvareh in zato prehaja na nestvarno področje, ki ponekod že močno ovira resno razpravo.

V eni prejšnjih števil našega lista smo objavili predlog, kje naj bi bili sedeži bodočih komun v novomeškem okraju in katere občine naj bi se po tem predlogu vključile v to ali ono komunno. Ta predlog so ponekod vzeli kot dokončni sklep in pravijo, saj nima smisla razpravljati, kaj nima smisla razpravljati, kaj nima smisla priključiti, saj je to že objavljeno v Dolenjskem listu. Tako mišljenje se je pojavilo v mirenski dolini. Tako tolmachenje je nepravilno, kajti o tem bodo sklepali volivci in nič drugi.

Drugo je vprašanje sedežev bodočih komun. Tu pa resni možnosti veliko razpravljati, kajti jasno je, da mora biti sedež komun tam, kjer so najboljši pogoji, torej v največjih krajih bodoče komunne. Prav zato je povsem zmotno predlaganje, češ kakaj ne bi bil sedež komun neke v sredi teritorija, dokoder bi bilo vsem najbližje. Tak predlog je v bodoči mokronoški komun, za katero nekateri posamezniki iz občine Rakovnik in tudi drugi predlagajo, naj bi bil sedež v Puščavi, to je pri kolodvoru. V Beli cerkvi bi radi imeli sedež bodoče velike občine kar v vasi in bi menda v ta namen preuredili stari faroz. Smarječani in okoličani pa bi pozeleli imeti sedež v Krnovem, Brusničani v Brusnicah, češ da je njiva

ohva občina najstarejša v okraju, Suhokranjčani pa prav tako niso navdušeni za sedež v Žuzemberku. Tudi za sedež na Mirni je bilo že nekaj predlogov.

Poleg starih nasprotij med posameznimi vasi in kraji, kot posledic nekdanjega trenja med klerikalnimi in liberalnimi vasi, ali še bolj posamezniki iz posameznih vasi, ki izstopa sedaj v teh predlogih in razpravah, je tu še očitno nepoznavanje okoliščin, ki narekujejo snovanje komun in pa tudi pogojev, v katerih bodo morale delati. Če naj prevzame bodoča komun vloga sedanjega okraja v pogledu družbenega vprašanja, kar bo tudi prevzela, potem je jasno, da bo morala imeti primeren administrativni kader za opravljanje nalog. Ta kader bo moral imeti nekatere upravne prostore, moral bo imeti tudi stanovanja in druge nujne življenjske pogoje. Zato je povsem nesmiselno postavljati predloge, naj se za sedež komun neke gradi povsem novo naselje, saj si kaj takega iz čisto finančnih razlogov ne moremo privoščiti.

Povsem nerenski so tudi pomisleki v posameznih vaseh, češ če gremo v to komunno, bomo mi v manjšini in nas bodo drugi preglašovali, zato naša vas ne bo dobila nič ali pa manj kot druge. Zelo vlečejo nekateri ljudi »bogatajce« komunne, češ tam bodo davki manjši. To je popolnoma nesocialno pojmovanje naloge in vloge komun. Vsaka republika v FLRJ, vsak okraj pa tudi vsaka občina je samo večji ali manjši del našega skupnega gospodarstva, del socialistične skupnosti. Potem nima nobene vloge komunno ali ne bo ločena od drugih z nekim kitajskim zidom, ampak bodo med njimi, tako kot med republikami in kraji, vladali socialistični odnosi. To pomeni, da bo ista komunna, ki bo imela več dohodkov, dajala več v skupno blaginjo in manj prejemala nazaj, komunna z manjšimi dohodki pa ravno obratno. Ker pa bo komunna razpolagala tudi z delom viška dohodka, tako kot sedaj razpolagajo okraj, prav tako kot tudi z dodeljenimi sredstvi, bo njena naloga skrbeli, da bodo ta sredstva čimvečja in da bodo čimbolj koristno poročena. Vključevanje čim širšega kroga delovnih ljudi v neposredno družbeno upravljanje in v napore ter delo za krepitev socialističnega gospodarstva, to je glavni vsebinski namen bodočih komun ali komun! Razumljivo pa je, da morejo zaradi različnih pogojev posameznih predelov obsegi bodoče komunne le določiti teritorij, ki ne more biti ne prevelik ne premajhen in mora imeti vsaj prilično enake pogoje, ker pa bodo imele komunne svoje administrativne izpostave gotovo na vseh sedanjih sedežih

občin, na katerih bodo prebivalci lahko opravili vse drobne vsakdanje opravke, je tudi računanje z daljavo iz ene ali druge vasi do sedeža komunne, brez podlage.

Iz vsega tega sledi, da je treba iz razprave o komunah odstraniti take ali drugačne pomisleke, nerensne in škodljive predloge, razna ugičanja in sumničanja ter vnesti v razpravo več resnosti. Razprava o komunah naj predvsem pretehta, kako bomo v okviru komunne najbolj uspešno reševali zdravstvena, socialna, kulturna in prosvetna vprašanja, kako bomo dvigali in razvijali vse panoge gospodarstva, dvigali narodni dohodek in s tem blaginjo delovnih ljudi ter kako bomo v to prizadevanje vključili vse delovne ljudi.

Namen in pomen predvojaške vzgoje

Predvojaška vzgoja, ki je pri nas nastala v začetku leta 1948, je do današnjih dni doživela že precejšnjo razvojno pot, čeprav lahko rečemo, da je čas njenega obstoja razmeroma kratek. In vsi tisti, ki že nekaj časa delajo na tem področju ali pa se za predvojaško vzgojo zanimajo, so lahko opazili velik napredek.

Današnji svet je še vedno takšen, da mora manjša država, ki hoče ohraniti svojo popolno samostojnost, skrbeti tudi za to, da ne predstavlja lahkega plena sosedu, željnemu vojne pustolovščine. Vsak trezno misleči državljani si mora biti glede tega na jasnem. Sicer je potem nesmiselno graditi nove tovarne, nove ceste, nova naselja in urejati celotno gospodarstvo. Truditi bi se v ožjem smislu samo zase, ne za svoje otroke in še to le za nekaj negotičnih ur. Če ne bi naša skupnost dela svojih naporov usmerjala za krepitev naše ljudske armade, potem bi ravnala nespametno ali tako kot kralj, ki vtika glavo v pesek, da ne vidi nevarnosti.

Strah in spoštovanje pa more seveda vzbujači le močna in sodobno opremljena vojska. Tako je tudi naša JLA, ki uporablja tudi najbolj tehnično zapletena sredstva. Vsako leto je temu primerno uk vojaških obveznikov popolnejši. Tako je postalo nujno, da je čedalje bolj dolžna skrbeti za osnovno vzgojo in vojaškemu smislu ravno predvojaška vzgoja. Ona organizira pravico in izbira bodoče strokovnjake vojnih veščin, ki gredo na odsluženje svojega roka tako rekoč je še zaradi ožje specializacije.

Rok, ki bi se zaradi rastočih potreb po tehničnem znanju moral večati, je z odlokom Zvezne ljudske skupščine v zadnjih letih bil celo zmanjšan. To je bil

Mladinci predvojaške vzgoje pri vaji s puško

prvi uspeh predvojaške vzgoje. Naslednji pa je bil v uspešnem reševanju svojih nalog. Mladinci so vsako leto odhajali v vojsko s čedalje boljšim znanjem. Posledica tega se kaže v predčasnem odpušljanju fantov iz vrst JLA. Prihajajo tudi po tri in več mesecev prej domov. Toliko manj so torej odtrgani tudi od svojih delovnih mest, kar predstavlja znatno povečanje produktivnosti naših ljudi.

In koliko lažje je njihovo privajanje na novo življenje v vojaški uniformi. Vse tiste težave, ki so mnogokrat najtežje, so že za njimi. Premagali so jih v domačem okolju, kjer jih ni mučilo še močno domotožje, kot je bilo to nekoč s popolnimi novinci, ki so morali kar čez noč spoznati vojaško disciplino.

Obveza o predvojaški vzgoji zajema vso moško mladino od 17. leta naprej. Prej je trajala do odhoda med vojaške vrste. Sedaj pa so odpuščeni po treh letih vsi tisti, ki so uspešno obvladali vse programe. Zaradi specifičnih okoliščin se ta vzgoja deli na pouk v kmetih in delavskih središčih.

Vse drugače pa je z učno se mladino na nižjih strokovnih, na vseh srednjih šolah in na Univerzi. Moška in tudi ženska mladina ima predvojaško vzgojo v rednem šolskem programu. Vendar je našim pouka za mladince in za mladince popolnoma različen. Dekleta se predvsem uspo-

Novi naročniki Dolenjskega lista

Od 1. do 20. januarja, torej v dvajsetih dneh, je dobil Dolenjski list 211 novih naročnikov, in sicer: iz okraja Črnomelj 37, iz okraja Kočevje 17, iz okraja Novo mesto 147 in iz drugih krajev 41.

Skupna številka za vse tri okraje — 200 novih naročnikov — vsekakor pričča, da se SZDL in druge organizacije v prvi polovici meseca Dolenjskega lista niso dovolj potrudile za pridobivanje novih naročnikov na naš dolenjski časopis. Opozorjamo zlasti SZDL, katere glasilo je Dolenjski list, da se z vso vnašalo loti razširjevanja lista, da bomo ob koncu meseca lahko zapisali prav lepo številko.

MARŠAL TITO POVABLJEN V FRANCIJO

Predsednik francoske republike René Coty je povabil predsednika FLRJ maršala Tita v Pariz na uradni obisk. To povabilo predsednika Francije pričča, kako velik ugled uživa naša država v svetu s svojimi prizadevanji in delom za mir in sedolovanje med narodi sveta, hkrati pa pričča tudi o izrednem osebnem ugledu našega predsednika Tita pri vseh tistih vodilnih ljudeh po svetu, ki jim je na skrbi res mir in prijateljstvo med vsemi narodi. Socialistična Jugoslavija je postala svetla vzor svetu.

Pozimi pred desetimi leti (1945) so naši junaki borci partizani odbijali srdite napade sovražnika in bili zadnje odločilne boje za svobodo. — Na sliki: Borci v Suhli krajini pozimi 1945.

Naročnino za Dolenjski list lahko plačate (da boste upoštevani pri noveletnem Zrebanju) do 10. februarja. Zrebanje nagrad bo 19. februarja v Novem mestu.

PRAZNOVANJE PREŠERNEVEGA TEDNA

Slovenski narodnosvobodilni svet je dal pred desetimi leti z odlokom, naj se poletje praznuje dan Prešernove smrti kot kulturni praznik slovenskega naroda, dragoceno pobudo za prihodnost: opozoril je na pomen kulturnih vrednot v življenju naroda, na pomen napredne kulturne tradicije in na pomen kulturnih dejanj.

Po osvoboditvi je prišlo praznovanje Prešernovega dne in tedna po vsej Sloveniji in navado, toda marsikje bolj samo s spominskiimi proslavami kakor z dejanji in korist prosveti in kulturi oziroma s prireditvami, ki bi pomenile v vsakem kraju osrednje in najpomembnejše kulturne prireditve leta. Zato naj se polet ob praznovanju Prešernovega tedna še bolj kakor doslej izrazi spoštovanje do vse naše napredne kulturne dediščine in naj se pokaže še v večji meri zanimanje ter skrb našo družbo za prosveto, znanost in umetnost, skratka za vse, kar oblikuje in pospešuje rast kulture delovnih ljudi.

Prešernov dan naj postane poletje povsod dan volil kulturnim ustanovam in društvom ter dan nagrad in pohval kulturnim in prosvetnim delavcem. Letošnji kulturni teden bodi namenjen predvsem ljudskim knjižnicam in čitalnicam, njihovim ureditvi in obogatitvi. Knjižna akcija daje za to dovolj možnosti in ugodnosti. S pomočjo vseh družbenih činiteljev, ki razpolagajo z denarjem, naj bo letos položen temelj za stalen in neprekiniten razvoj ljudskih knjižnic. Tako naj postanejo te knjižnice ob stalni skrbi vse naše družbe in vsaki občini poleg šole temeljna prosvetna ustanova, vsem dostopen in bogat vir znanja, duševne obogatitve in lepega razvedrila.

IZVRŠNI ODBOR LJUDSKE PROSVETE SLOVENIJE

Progressivne Slovenke so toplo sprejele Vido Tomšič

Kot član naše delegacije na lanskem zasedanju Generalne skupščine OZN je bila tudi tovaršica Vido Tomšič. Progressivne Slovenke v Ameriki, ki tovaršico Vido dobro poznajo po njenem pogumem delu za blaginjo vseh narodov v svetu, zlasti pa za enakopravnost žena, so tovaršico Tomšičovo povabile v Cleveland. Ta se je vabilu naprednih žena — Slovenk v Ameriki rada odzvala. Progressivne Slovenke so jo kar najtopleje pozdravile in ji pripravile prav pri-

srčen sprejem. 28. novembra zvečer jo je zbranim rojakinjam in rojakom v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu predstavila znana napredna delavka v Ameriki Jospina Zakrajšek. V razgovoru z rojakinjami je tovaršica Vida na zelo poljuden način razložila navzočim o svojem delu v komisiji za človekanske pravice pri OZN, kot tudi o naših naporih, težavah ter uspehih pri graditvi novega družbenega sistema. Podrobno je razložila naše odnose z drugimi državami in naše prizadevanje, da bi bili ti odnosi z vsemi državami na svetu kar najboljši in koristni sielmerne države in splošnega mira v svetu, za katerega se vztrajno bori nova Jugoslavija. Pri obravnavanju naših notranjih problemov se je dotaknila tudi odnosov do vere in cerkve ter pri tem poudarila, da je vera pri nas svobodna zadeva posameznika, privilegijev pa nima pri nas nobena cerkev.

Dopisnica Mary Ivanusch, ki je o obisku Vido Tomšič v Clevelandu in njenem razgovoru z ženami napisala obširnen članek v slovenskem naprednem listu »Enakopravnost«, takole zaključuje:

»Skratka, govor Vido Tomšičeve je bil stvaren, informativen in v skladu s časom in razmerami, v katerih se danes nahaja svet. Dokazala je, da je trezna in široko razgledana žena, ki končno veruje v zmago duha, znanja in človeškega čuta in razuma nad bestialnostjo in strastjo. Zato smo bile Progressivne vesele imeti jo v svoji sredi in slišati njeno resno in iskreno besedo.»

V dveh dneh bivanja v Clevelandu si je tovaršica Vido ogledala nekatere socialne ustanove tega mesta, slovenske domove in ustanove ter tudi bazar Progressivnih št. 1.

VRÉME

za čas od 29. jan. do 6. febr. V začetku (okoli 31. 1.) in konec približnega tedna (okoli 3. 2.) padavine, ostale dni suho. Okrog 30. jan. in 4. febr. južno vreme. V jasnih nočeh zmeren mráz, čez dan nekaj stopinj nad ničlo.

Ali so Ribnica, Velike Lašče, Dobropolje, Sodražica in Loški potok res na Kočevskem?

Zadnji dve leti so začeli pričevati Slov. poročevalci, Dolenjski list, pa tudi ljubljanski radio poročila od dopisnikov v Kočevju o dogodkih in delu v Ribniški dolini, Velikih Laščah, Dobropoljah, Sodražici, Loškem potoku in v vaseh, ki so na tem področju, kot da so ti kraji na Kočevskem.

Dolenjski list piše v novoletni številki dne 31. dec. 1954 v uvodnem članku: »... da ima številne bralce in prijatelje v Beli krajini, na Kočevskem in na področju novomeškega okraja.« Tudi vsi drugi članki v isti številki kažejo, kakor da je pojem Kočevske istoveten s površino in obsegom kočevskega okraja, saj je napisano črno na belem v članku, v katerem piše o komunah v kočevskem okraju: »Druga komunna na Kočevskem bo s sedežem v Ribnici.« Naslov drugega članka v istem listu, v katerem so opisane vse gradnje, izvršene v vseh krajih in vaseh kočevskega okraja v letu 1954 se glasi: »Kočevska gradi.«

V enakem smislu so pisani tudi dopisi iz Kočevja v Slov. poročevalcu: »Zadrugništvo na Kočevskem« s dne 11. dec. 1954. »Na Kočevskem skrbijo za zdravo pitno vodo« — 28. dec. 1954, prav tako tudi poročilo iz ljubljanskega radia dne 3. avgusta 1954 v tujsko prometni oddaji, v katerem je poročevalec povedal: »Kočevska sega na severozahodu do Ljubljanskega barja in se njene meje skladajo z mejami kočevskega okraja.«

Vključevanje Ribniške doline, Velikih Lašč, Dobropolj, Sodražice, Loškega potoka itd. v pojem Kočevsko, je v zemljepisnem, zgodovinskem, dialektološkem in etnografskem oziru popolnoma napačno in zmotno.

Poleg važnejših in večjih etnografskih skupin imamo pri nas še mnogo manjših skupin, imenovanih po manjših geografskih enotah, kjer prebivajo. Tako imamo v Sloveniji Kraševce, Bohinjce, Belokranjce, Priekce, Tolmince itd. Poleg zaključene zemljepisne enote morajo biti še druge tehnne komponente jezikovne, etnografske, tradicijske, predvsem pa psihološke, ki so bistvene tudi posebnim skupinam. Ljudje, ki tvorijo tako posebno enoto, se morajo svojih skupnih posebnosti zavediti in morajo biti ponosni nanje.

Obseg in pojem Kočevske

Kočevsko ali Kočevska se je pet sto let imenovalo isto ozemlje Dolenjske, kjer so več ali manj strnjeno prebivali Kočevjarji, to je kočevski Nemci. Pri zadnji avstrijski upravni reformi leta 1854 je bilo kočevsko ozemlje razdeljeno med tri okraje: kočevskega, novomeškega in črnomeljanskega. To ozemlje se je razprostiralo od Travljanjske gore (Travljanjski vrh 1961 m nad Cibrnm) do Mavrice na blizu Črnomlja (zračna črta je dolga 38 km) in od Jasence (vpzpetost, ki loči Ribniško dolino od Kočevskega polja) do Zdihovega (zračna črta 22 km) ali

kratko: med Jasenco in Belo Krajino, med Rogom in Cabranko.

Nekaj zemljepisnih podatkov o Kočevski

Kočevska leži na območju Dolenjskega Krasa ter ne predstavlja v svoji enoti nikake geografske enote. Vsa glavna podelja prehajajo brez kakih posebnih izrazitih pregraj. Vzdušje teh podelj je kočevsko ozemlje lagodno prehodno, kar se je pokazalo tudi v časih, ko so vdirali Turki. Prečne zveze med posameznimi dolinami pa so zaradi relativno visokih slemen zelo otežkočene in zelo redke. Dolina Drage ima najlagodnejšo zvezo s Kočevjem po velikem ovinku skozi Loški potok.

Vsi geografi, zgodovinarji, etnografi, jezikoslovci in pisatelji so soglasni, da je obsegal pojem Kočevsko ali Kočevska ozemlje med Jasenco in Belo Krajino, med Rogom in Gotejniškim Snežnikom (nekateri navajajo namesto Gotejniškega Snežnika Cabranko) in nič več.

Nekaj zgodovinskih podatkov

Ortenburžani so bili v trinajstem stoletju gospodariji Ribniškega gospodarstva, ki je obsegalo na Dolenjskem vse ozemlje od Čušperke do Kolpe. Dobropoljska kotlina in Ribniška dolina sta bili precej goste naseljeni, drugo ozemlje pa bolj redko. Prebivalci Ribniške doline in Dobropolj so se preseljevali tudi na skoraj prazno ozemlje tja

do Kolpe in ustanovili več naselbin.

Tempo slovenskega naseljevanja pa je bil zemljepisnim gospodom prepočasen, zato so grofje Ortenburžani pred šest sto leti privedli zemljepisne koloniste iz nemških dežel in jih naselili med slovenske starince. Tako je nastalo kolonizacijsko ozemlje, na katerem sta bila slovenski in nemški kmet obojerna na skupno življenje in trpljenje.

Priseljeni Nemci so sekal drevje, redčili gozdove, osuševali močvirja in zgradili nekaj vasi, med temi tudi vas, ki je stala na ozemlju današnjega Kočevja okrog potoka Rinže na zemljepisu, ki se je imenovalo Mooswald. Ker je imela lesene hiše, so jih slovenski sosedi imenovali kočje. Na ta način je nastalo ime kraja. Slovenci so mu rekli Kočevje, Nemci pa Gotschae, samim sebi so rekli Nemci Gotscheer (izgovori Gotscheer). Slovenci pa so ime prilagodili svojemu jeziku in priseljene Nemce imenovali Kočevjarje, ozemlje pa, na katerem so prebivali Kočevsko ali Kočevska.

Leta 1420 so dobili Kočevsko Celjski grofje. Friderik Celjski je zgradil v l. 1422 — 1425 grad Fridrihtaj in prebil tam medene tedne z Veroniko Deseniško.

Po smrti zadnjega Celjana Ulrika II. l. 1456 se prešla vsa posestva Celjskih grofov pod oblast Habsburžanov. V 16. stoletju je Kočevska postala grofija, l. 1791 pa vojvodina. Leta 1841 so dobili Kočevsko Auerspergi in jo obdržali do začetka druge svetovne vojne. Obseg kočevske vojvodine je bil čisto točno določen in omejen in je obsegal ozemlje, ki se ga je vedno imelo za Kočevsko, to je od Jasence do Bele krajine med Rogom in Cabranko.

Ozemlje Ribniške doline, Velikih Lašč, Dobropolj in Loškega potoka ni bilo nikdar jezikovno mešano. Tukaj so prebivali samo Slovenci in je bila gostota prebivalstva razmeroma gosta. Če se je kdaj kak Kočevjar naselil v teh krajih, se je takoj poslovenil. Pač pa so se Kočevjarji širili proti Črnomlju in Novem mestu.

F. A.

Pred 50 leti so v Dolenjskih Toplicah ustanovili Bralno in pevsko društvo

5. februarja bo poteklo 50 let, kar so v Dol. Toplicah napredno misleči ljudje ustanovili Bralno in pevsko društvo, ki je navzlic oviram klerikalnih veljakov in farozva kreško raslo in postalo močno žarišče napredne miselnosti v tem koncu Dolenjske. Vpliv tega društva je bil očiten vsa leta, najbolj se je pa pokazal v naši ljudski revoluciji in osvobodilni borbi, ko so Toplice kot en mož stopile v vrsto borcev za svobodo in častno zaslužile svoj vzdevek: »partizanske Toplice«. Ze po enem letu svojega obstoja (1906) si je bilo društvo omislilo svoj prapor. To zgodovinsko zanimivost so Topličani v zadnji vojni dobro skrili, vendar je prapor italijanski okupator našel in ga verjetno uničil, ker ni na duha ne sluha o njem. Naša slika kaže razvitje društvenega prapora 29. julija 1906. To je bil dan veličastne ljudske manifestacije naprednih idej v Dol. Toplicah. (Slika je last D. Gregorca.)

Pregled atletike v Novem mestu

Zanimanje za atletiko je vladalo v Novem mestu še pred drugo svetovno vojno, vendar zaradi neprimernih naprav ni moglo prava živeti. Tekmovali so na neuradni Loki ob Kriki.

Po vojni so se začeli atletičarji zbirati na stadionu v Kandižu. Ilovnato nogometno igrišče jim je postalo tekmovalna steza, pa tudi ostale naprave so bile neprimerne. Zanimanje za atletiko pa je kljub temu raslo in na treningih je bilo čedalje več mladine. Večja tekmovalna bila takrat proti »Svobodi« iz Ljubljane in za »Maso« kupa. 1951 so naši atleti prvič nastopili v »Slovenski ligo« in se udeležili finalnega tekmovanja v Ljubljani. To leto smo v Novem mestu imeli tudi dvoboj z »Ucef« iz Koprca, naslednje pa smo bili na gostovanju v Koper. Vsekolikor je bilo to leto najbolj razgiban za naše atlete po osvoboditvi. Imeli smo lepo stebilo sposobnih tekmovalcev obsega spola, ki so dosegli nekaj prav lepih rezultatov. Med moškimi tekmovalci so bili uspešni Dolenc, Lenart, Rodič, Pate, Sterbene in brata Mihečič, med tekmovalkami pa Knafličeva, Jeničeva in Skedeljnova.

Na letošnje smo imeli v naših vrstah večina srednjeolce, ki so

Zanimivo bi bilo te rezultate primerjati z rezultati atletov iz Kočevja in Črnomlja, nato pa objaviti najboljše rezultate Dolenjske.

Upravičeno lahko trdimo, da je atletika na Dolenjskem v naših tresa največjih središčih Partizana najbolj množična športna panoga.

J. Glonar

SAH

TURNIR ZA III. KATEGORJO IN BRZOTURNIR ZA JANUAR

V petek, 23. januarja, ob 19. uri se prične v Novem mestu turnir za III. kategorijo. Pravico udeležbe imajo vsi IV.-kategorijci — člani SSJ.

Isti dan ob 19.30 bo brzoturnir za prvenstvo SD Novo mesto za januar. V nedeljo, 30. 1., ob 9. uri pa bo okrajno brzotepozno prvenstvo.

SD Novo mesto

Ustanovniki in prvi člani odbora Bralnega in pevskega društva v Dol. Toplicah, ki še živijo. Stojijo (od leve proti desni): Lovro ZUPANC, Ignac TRŠINA in Ivan ŠOBAR (zastavonoša). Sedita (od leve proti desni): Dragotin GREGORČ, predsednik, Rudolf ZUPANC, blagajnik.

PRED DESETIMI LETI SO BILI OBNOVLJENI SINDIKATI

Se pred koncem vojne, od 23. decembra 1945, so se zbrali v osvojenem Beogradu delegati iz vse države in obnovili močno delavsko organizacijo Sindikate, ki pa so dobili v novi družbeni ureditvi povsem drugo vlogo, kot so jo imeli prej in kot jo imajo v kapitalistični državni ureditvi.

Nedvomno so Sindikati pri nas v teh desetih letih obstojali od igrali velikanske vloge, prav tako kot jo imajo še danes. Nemoške je prešteti in preračunati vse tiste pristojne delovne akcije, ki so jih organizirali Sindikati pri obnovi porušene domovine. Dalje njihov velik delež pri dvigavanju storilnosti, pri razvijanju industrije, elektrifikaciji in podobnih naporih, ki so naši Sindikati dali v teh desetih letih svojega delovanja v izobraževanju ljudi v delovnem procesu niti ne govorimo. Sindikati so bili poleg naših ostalih organizacij prvi, ki so šli vedno v boj, kadar je nastala težava v naši socialistični graditvi, in teh težav ni bilo malo. Nedvomno imajo prav Sindikati veliko zaslug za ustvaritev pogojev, na podlagi katerih smo lahko že leta 1950 prišli k zgodovinskemu aktu, uvedbi delavskega samoupravljanja v vseh podjetjih.

Kaj pravijo 91-letni Dragošev oče

3. januarja letos je Ivan Dragoš iz Gribej pri Gradcu obhajal 91. rojstni dan in s svojo zelo 64-letnico porok.

Ker je to v našem kraju skoro redka starost, bi človek mislil, da je imel ta očenc kdaj kako ugodno in brezskrbno življenje, toda motil bi se. Dragošev oče je skozi vse svoje življenje trdo delal, da je mogel preživljati svojo številno družino. Ko smo ga za njegov rojstni dan obiskali, nam je pripovedoval, da je preživljal razna obdobja, ki so zahtevala velika skrbja, trdega dela in skromnosti, če se je hotel kolikor toliko gospodarsko obdržati in dočakati boljša leta.

Vprašali smo ga, kdaj so bili za njega najtežji in kdaj najbolj čast. Odgovoril nam je takole: »Če hočem po pravici povedati, moram reči, da še nikoli ni bilo tako dobro, kot je sedaj. V svojem odgovoru je bolj mladostni smo na kmetih le nekakrat na leto videli bel kruh, ker je kmet moral pšenico prodati, da je lahko plačal davke in zadostil ostalim potrebam, ki pa so tudi bile dosti manjše kot so danes.«

Povedal nam je tudi o številnih primerih, ko so posestva prišla na boben zaradi neplačanih davkov ali visokih odukrskih obresti, ki jih skoraj ni bilo mogoče plačevati. »Ne skrajšujejo nam življenja sedajni časi, kakor se vi mladišči pritožujete, ampak razne ugodnosti, ki se jih človek le prerod poslužuje, ga pomehkužijo in delajo manj odporne proti težavam, ki ga v življenju spremljajo,« nam je dejal. Kar je bisrvenost za ohranitev zdravja, je zmrnost in načelo praktičnosti,

česar se je ta možakar vedno držal. Po njegovem je za ohranitev zdravja v glavnem primeroma hrana, ki za zdravega in delovnega človeka ne mora biti preveč izbrana, nujno potreben pa je počitek in delo, ki človeka osvežuje in ne dopušča pri tem kakšnih fantazij. »Ne pri zdravniku, ampak v naravi je treba iskati zdravje,« nam je dejal. Dragošev oče, ki si ni nikdar ustvarjal umetnih potreb, se je v svojem življenju le trikrat srečal z zdravnikom in še tedaj enkrat zaradi zunanjih poškodb.

Povedal nam je tudi, da je v svojih mladih letih kot krojaški pomočnik prehodil peš od Zagreba do Trsta ter od Zadra do Celovca in še dalje. Kot vojak kolonijem pa je prejezdil od Maribora do Budimpešte. Sedaj ne more zdama nikamor več, toda brez dela tudi sedaj ne more biti. Od sovrstnikov, razen sestrične Ane, poročene Pöžek, ki je ravno toliko stara, nima v bližini nikogar več. Življenje bi sedaj, ko mu je ostal sluh, bilo zanj pustno, če ne bi imel žene, s katero prav zadovoljno živi že polnih 64 let.

N. Š.

Pustimo pozimi otroke dovolj na zrak

Ce hodiš pozimi po naših vaseh, neredko zagledaš prisitnjen na šipo okna majčkenc otroški noske in zvedave očli, uprte v snežno pokrajino okrog njegovega doma.

Vse prevede ti otroci le izza oken opazujejo zimsko naravo, vseh prevede se bojimo, da se nam bodo na zimskem zraku, na snegu in v mrazem vetru prehladili.

Ce smo otroka polagamo privajati na hladneje vreme, ga v vsakem vremenu pustili vsaj kakšno uro na zrak, je gotovo toliko utrjen, da mu tudi zimski mraz ne more škoditi. Važno je seveda, da je dovolj obkleben, zvesta pa suho in toplo obut. Spet pa ne smemo obkleiti otroka toliko, da bi se pod težkimi plaščmi, ki jih nosi, prehladil in da bi se pod težkimi plaščmi, ki jih nosi, prehladil in da bi se pod težkimi plaščmi, ki jih nosi, prehladil.

Niso na deželi tudi dojenčki pozimi mnogo, mnogo premano na zraku? Mnogokje vse mrzle zimске mesece dojenčka ne nesejo in ne peljejo na prosto iz samega strahu, da bi se prehladil. Če damo dojenčka v voziček, mu najprej ogrejemo vložke in odevjo, če je še posebno mrzlo, mu damo k nogam primerno topel termofor ali zagreto opako. Tako ne bo nevarnosti, da bi se otrok na sprehodu prehladil in ga ne bo zabeležil, ker se ne giblje, njegova pljuča pa se bodo le temeljito naučila svežega zraka, ki je za njegovo zdravje, rast in razvoj prav tolikega pomena kot hrana.

Večjemu otroku je v nepopolno veselje sankanje, drsanje in smučanje. Ne odrecimo mu

tega veselja iz strahu za njegovo zdravje. Pazimo le, da ne ostane zunaj tudi še takrat, ko ga je res že zabeležil in nevarno, da dobi ozelbine ali se prehladi, ko pa se vrne — često od kepanja, igranja v snegu, hoje v breg celo prav razgret — pazimo, da se prehitro ne ohladi in ne napije mrzle vode. Ce se preobleče, počasi ohladi, odjeja pa s toplim čajem, mu je takšno zimsko popoldne ogromno koristilo. Prisluhnimo le njegovemu spanju: spal bo mirno, kot zdrav, utrjen, počitka potreben otrok.

Kaj pa otroci, ki so preboleli kakšno težjo bolezen? Povprašajmo zdravnika, kdaj sme otrok zapustiti stanovanje in opoldne, če je sonečno, popeljimo ali ponesimo takega okrevančca na zrak in dokler ga ne zabeležimo. Popeljali ga ne bomo ven, če je veter ali padavine, v ostalem pa pazili, da bodo ušesa in glava dobro pokrtili, usta pa da bo imel zaprta.

Otrok, ki je v vsakem vremenu dovolj na svežem zraku, bo gotovo postal tako utrjen, da bo le redko bolan, po boleznih pa bo kaj hitro okrevaj.

Dnevi, primerni za smučanje in sankanje so letos zelo, zelo redko posejani. Vsaj tiste dni, ko je zunaj res prava zima, nam otroci pridejo na svoj račun. Takrat pa odrasli ne bodimo tišči, ki bi pritiskali nosove na šipe in opazovali otroke: pojdemo z njimi v zimsko naravo in čudili se bomo, kako prijetno bo njim in nam.

Z. G.

ZA 300 DIN PREJME VSAK ČLAN PRESERNOVE DRUŽBE 5 KNJIG, ŽREB PA MU LAHKO DOLOČI BOGATO DARILO

MOŠKI:

190 m: Skufca Stanko	11,5
200 m: Zagar Ljubo	24,7
300 m: Krihin Miha	55,2
400 m: Petre Lojze	211,2
1000 m: Čulinj Peter	2:57
3000 m: Lenart Franc	4:36,3
5000 m: Lenart Franc	9:22,1
110 m zapreke: Zagar Ljubo	19,9
4×100 m: TVD Part. N. m.	30,8
4×400 m: TVD Part. N. m.	4:03
Škok v višino: Smalc Toni	1,68
Škok v daljino: Rodič Vinko	6,31
Teoskok: Zagar Ljubo	12,27
Škok s palice: Baudček Miro	2,70
Met krogi: Dolenc Luka	11,83
Met diska: Dolenc Luka	38,58
Met koplja: Zagar Ljubo	50,91
Peterovci: Zagar Ljubo	2:584

ZENŠKE:

80 m: Svetličič Milena	8,0
100 m: Svetličič Milena	13,4
200 m: Ferič Simona	29,1
400 m: Ferič Marija	2:13
Škok v višino: Svetličič Milena	1,43
Škok v daljino: Svetličič Milena	4,35
Met krogi: Svetličič Milena	9,33
Met diska: Knaflič Lenca	29,07
Met koplja: Svetličič Milena	21,32
4×100 m: TVD Part. N. m.	62,8

Tukaj odrežite

NAROČILNICA

Naročam 1 izvod tednika »DOLENSKI LIST« na naslov:

Ime in priimek: _____

Poklic: _____

Kraj: _____

Pošta: _____

Casopis pošljite na gornji naslov od dne _____ naprej. — Naročnino bom redno plačeval po položnici — osebno — četrtletno — polletno — celoletno vnaprej (nepotrebno prečrtajte). Naročilnica velja do moje pisarne odgovorni lista _____

Dne _____

Istnoročni podpis _____

Člani SZDL — v januarju, MESECU DOLENSKEGA LISTA, poskrbimo, da pride v sleherno hišo naše glasilo: DOLENSKI LIST! S tem bomo počastili tudi jubilejno leto — 10-letnico našega osvobojenja!

Med našo državo in Pakistanom je bil že lani sklenjen sporazum o trgovinski zamenjavi med obema državama. Ta je bil predviden v vrednosti 6 milijonov funtov v obeh smereh. Po listi blaga, ki je sestavni del sporazuma, bodo štiri petine našega izvoza v t. dr. avo predstavljal stroji med uvočenim blagom pa bo največ bombaža, ki ga potrebujemo za našo tekstilno industrijo.

IZ METLIKE

V vaseh pri Metliki se je pred kratkim pojavila kokoška kuga. Najprej v vasi Zelebej, kjer je pobrala pri nekaj gospodarih precej perutnine, potem pa tudi v drugih vaseh. Veterinar, ki je prišel takoj v okužene vasi in ugotovil vzrok pogina številne perutnine, je cepil proti kugi kokoši v teh in sosednjih vaseh ter tako zavrl širjenje te nevarne bolezni. Kuga se je pojavila najprej pri neki hiši, kjer so imeli nekoliko dni prej svatbo in so sorodniki in znanici med svatbenimi darili prinesli verjetno tudi to nevarno kuzno bolezen. Prav bi bilo, da bi vsi kmetovalci točno opoštevali navodila veterinarja in tako pomagali zatreti kokoško kugo.

Naši trije okraji

Kaj pove statistika

Pravkar je izšla zajetna knjiga: **Krajevni leksikon ljudske republike Slovenije**. To, izredno koristno in zanimivo delo vsebuje osnovne podatke o prebivalstvu, površini, šolstvu, zdravstvu, poštah itd., prinaša pa tudi abecedni imenik zaslekov in naselij. Stevilke so bolj zanimive kot mislimo, povedo in odkrijejo nam marsikaj, neglede na to, da je statistika nujno potrebna za vse panoge dejavnosti; njen pomen ni samo teoretičen, ampak predvsem praktičen. Iz tega leksikona prinašamo nekaj zanimivih podatkov o naših treh okrajih: črnomaljskem, kočevskem in novomeškem (podatki so večinoma iz l. 1952, toda spremembe, ki so v tem času nastale, so za celotno podobo nebitvene).

KAJNA JE «KARAKTERISTIKA» ČRNOMALJSKEGA OKRAJA?

Površina okraja Črnomelj obsega 597 km² (59.697 ha), ima 8 upravnih občin (po upr. razdelitvi od 19. IV. 1952), 66 katastrskih občin in 259 naselij.

Prebivalcev šteje okraj 24.345 (11.062 moških, 13.283 žensk), gospodarstev je 5667, hiš pa 4603.

Poklic (glavni) so glede na celotno število prebivalcev razdeljeni takole: kmetov je 71,02%, kmečkih delavcev 3,56%, drugih delavcev 11,18%, uslužbencev 6,58%, obrtnikov 3%.

Zemlja kaže tole podobo (od celotne površine):

- njiv in vrtov je 15,53%;
- sadovnjakov, vinogradov in travnikov 6,44%;
- senožeti, pašniki 46,34%;
- gozdovi 26,13%;
- nerodovitni svet 3,54%.

Prosvetne, zdravstvene in druge ustanove:

- 39 osnovnih šol, 6 niž. gimn., 1 popolna, nižja glasbena šola, šola za učence v gospodarstvu in kmetijska šola.
- 3 sektorske ambulante, 1 zobna, 5 zdravstvenih postaj, 1 higienska, 1 protituberkulozni in 1 protivenerični dispanser in 2 lekarni. Pošt je 11, žel. postaj 8.

Črnomelj (področje mestne občine):

- 5031 prebivalcev, hiš 927, delavcev in nameščencev 41,52%, kmetov 49,21%.
- Metlika (področje mestne občine):
- 5660 prebivalcev, 1082 hiš, delavcev in nameščencev 22,15%, kmetov 70% (Vidimo, da v stari Metliki prevladuje kmečki življenjski slog, v industrijskem Črnomlju pa delavski in nameščeni.)

NAD POLOVICO KOČEVSKEGA OKRAJA PORIVAJO GOZDOVI

Površina okraja Kočevje je 1185 km² (118.505 ha); ima 12 upravnih in 81 katastrskih občin ter 401 naselje.

Prebivalcev šteje okraj 31.399 (14.309 moških, 17.090 žensk). Gospodarstev ima 8178, hiš 6150.

Poklic (glavni) kmetov 50,13%, kmečkih delavcev 3,70%, drugih delavcev 25,96%, uslužbencev 8,83% in obrtnikov 3,73%.

Zemlja ima takle sestavo:

- njiv in vrtov 5,22%;
- sadovnjakov, vinogradov in travnikov 5,89%;
- senožeti, pašniki 30,04%;
- gozdovi 56,03%;
- nerodovitnega sveta 2,13%.

Prosvetne, zdravstvene in druge ustanove:

- 39 osnovnih šol, 6 niž. gimnazij, 1 popolna, nižja glasbena šola in šola za učence v gospodarstvu.
- 3 sektorske, 1 obratno in 3 zobne ambulante, 7 zdravstvenih postaj, 2 zdravstveni sprejemni postaji, higiensko postajo, protituberkulozni in protivenerični dispanser ter 2 lekarni.
- Pošt je 23, žel. postaj 9.

Kočevje (območje mestne občine): 6114 prebivalcev, 960 hiš, delavcev in nameščencev 81%, kmetov 6,60%.

Ostale tri največje občine so: Velike Lašče (5299 prebivalcev), Ribnica (4297 prebiv.), Videm-Dobrepolje (4189 prebivalcev).

NOVOMEŠKI OKRAJ JE VELIK KOT KOČEVSKI, PREBIVALCEV PA IMA NAJVEČ

Površina okraja Novo mesto je 1181 km² (118.109 ha), ima 23 upravnih in 113 katastrskih občin ter 634 naselja.

Prebivalcev šteje 66.661 (29.837 moških, 36.824 žensk). Gospodarstev je 15.569, hiš pa 12.724.

Poklic (glavni): kmetov 65,71%, kmečkih delavcev 6,13%, drugih delavcev 12,56%, uslužbencev 7,23%, obrtnikov 2,50%.

Zemlja po zemljiških kategorijah:

- njiv in vrtov 19,24%;
- sadovnjakov, vinogradov in travnikov 10,83%;
- senožeti, pašniki 17,54%;
- gozdovi 48,90%;
- nerodovitni svet 3,47%.

Prosvetne, zdravstvene in druge ustanove:

- Osnovnih šol je v okraju 59, nižjih gimnazij 8, popolna 1, učiteljske 1, nižja glasbena šola 1, šole za učence v gospodarstvu 3, šola za učence v trgovini 1, poljedeljska šola 1.

ZANIMIVOSTI

— Če v »Kruh, ljubezen in fantazije« padajo granate
V italijanskem mestu Ancona so pred kratkim predvajali film: »Kruh, ljubezen, fantazije«. Med predvajanjem je v polno zasadeni dvoranji kar naenkrat detonacija pretresla ozračje. Razpočile so se ročne granate, katere je vrgel v dvorano v duševni zmedenosti neki finančar. Z balokona je vrgel v dvorano štiri ročne granate.

V dvoranji je nastala prava panika. Vse je drvelo proti izhodu in, ker so bombe že naprej pokale, se je panika še povečala. Dve ženski je eksplozija razgrajla, 40 ljudi je bilo ranjenih, med njimi večina težko. Mnogo ljudi je bilo ranjenih zaradi panike, ko so jih beželi do besedno stepali na tla. Šest takih poškočevancev je med drugim tudi ob eno oko.

— Dvantiljetni materi so dovolili poroko
Najmlajši materi v Italiji, neki Ivani Gregorini, ki je konec lanskega novembra porodila dečka, je Vatikan dovolil, da se poroči z 19-letnim očetom svojega otroka.

— V 26 letih 26 otrok
Neke kmetica v Fort Kanatu v Kanadi je nedavno tega porodila svojega šestindvajsetega otroka. Stara je 42 let, poročena pa 26 let. Točno vsako leto rodi enega.

Fran Levstik:

Martin Krpan

Pelja ga hitro sam cesar v kovačnico, ki je bila tudi na dvoru; zakaj taki imajo vso pripravo in tudi kovačnico, da je kládivo in nakovalu pri rokah, ako se konj izboji ali če je kaj drugega treba, da se postavi ali prekuje. Krpan vzame kos železa in najtežje kládivo, ki ga je kovač vselej z obema rokama vohel; njemu pa v eni roki pelo, kakor bi koso klepal. »Oj tat sezganil!« pravijo vsi, ko to vidijo; še cesarju se je imenitno zdelo, da ima takega hrusta pri hiši. Krpan ki je in kuje, gni meh na vse kriplje in naredi veliko reč, ki ni bila nobenemu orožju podobna; imela je največ enakosti z mesarico. Ko to izgotovi, gre na cesar: ki vrt in poseka mlado, košto lipo iznad kamnitne mize, kamor so hodili gospóda poleti hladit se. Cesar, ki mu je bil zmerom za petami, brž priteče in zaopliče: »Krpan! I kaj pa delaš? Da te bes op?« Ne veš, da cesarica rajši dá vs: konje od hiše kot r to lipo od mize? Pa si jo posekal? Kaj bo pa zdaj?

Krpan z Vrha pa, ne da bi se bal, odgovori: »Kar je, to je. Zakaj mi pa niste druge pokazali, če se vam te tako smilil? Kaj bo pa? Drevo je drvol Jaz pa moram imeti les nalasč za svojo rabo, kakršnega v boju potrebujem.«

Cesar molči, ker vidi, da ne pomaga zviniti, ko je toča že pobila; pa vendar ga je skobelo, kako bi odgovoril pred cesarico. Krpan tedaj naredi naj-

Zdravstvene ustanove: bolnišnica 1, oddelek za pljučne bolezni 1, sektorskih ambulant 5, zobne 3, šolske 2, poliklinika 1, zdravstvene postaje 3, higienski postaji 2, higienski zavod 1, disperzerji 3 in lekarnar 3. Pošt je 31, žel. postaj 16.

Novo mesto (območje mestne občine): 5389 prebivalcev, 705 hiš, delavcev in nameščencev 17,10%, kmetov 6,40%. Največji občini v okraju sta Gotna vas (6863 prebiv.) in Sentjerne (6069 prebiv.).

Zanimivo, da je novomeški okraj za 24 km² manjši od kočevskega, prebivalcev ima pa 35.262 več.

INDUSTRIJA V VSEH TREH OKRAJIH JE ŠE NA SLABIH NOGAH

O industrijski zaostalosti teh treh dolenskih okrajev, priča tudi število delavcev, kajti pod rubriko »drugi delavci«, ki jo ima leksikon, spadajo delavci v industriji. Tako ima črnomaljski okraj delavcev 11,18% od celotnega prebivalstva, kočevski 25,96%, novomeški pa 12,56%. Podatki so iz leta 1952, danes je stanje že nekoliko boljše.

Veliko prizadevnost kaže zdravstvena služba, ki je nekako enakomerno porazdeljena po vseh treh okrajih. Nujno pa sta potrebni bolnišnici v Kočevju in Črnomlju.

Nasteli smo seveda le nekaj osnovnih podatkov o sestavi naših treh okrajev. Kdor pa bo te številke prav prebral, bodo zaživele pred njim in mu povedale marsikaj.

KULTURNI RAZGLEDNIK Nove izdaje „Mladinske knjige“

Levstik: MARTIN KRPAN
Ilustiral Tone Kraj

V velikem formatu, na lepem papirju in tudi z lepimi velikimi črkami je izšla nova izdaja Martina Krpana, o kateri ni več moč reči kaj drugega, kot da je to najlepša slovenska povest, naša literarna umetnina, ki jo lahko mirne vesti postavimo v evropski literarni okvir in ki jo radi bere in jo bodo brali stari in mladi. Je to ljudska povest v najbolj zlatnem pomenu besede, tako po klenem, živem ljudskem jeziku kot po naravnost dovršeni kompoziciji. Levstik je bil velik moč, toda v tej povesti je več kot samo velik moč — to je preblisk genija, ki je izšel iz ljudstva, naravnost iz osrčja njegove besede.

Posebnost te nove izdaje so ilustracije Toneta Kraja, tiskane v barvah. Prvi je bil Krpana ilustriral Hinko Smrekar, drugi Lujze Perko (ta je, sam Notranjec, vsekakor najbolje zadel notranjski lik Martina Krpana). Tema dvema se je sedaj pridružil še Kralj. O njegovi upodobitvi bi bilo moč marsikaj reči. Kraljev Krpan vsekakor ni tak, kakor si njegovo podobo zamislimo iz teksta, toda vsa kompozicija slik, to se pravi ilustracija zgodbe in dejanj v Krpanu, je izvrstna. Za to elegantno izdajo povesti našega klasika, Dolenca Levstika, zasluži prizadevnost Mladinske založbe res pohvalo.

Johanna Spyri: HEIDI
Obširna, lepa, plemenita mladinska povest, ki jo bodo radi brali ne samo mladi bralci, čeprav je stara že pol stoletja. Napisala jo je Švicarka Spyri. Je to zgodba o deklici Heidi (Hajdi), hrabrovskem dekletcu z zlatim srcem, ki s svojo dobrotu, bistrostjo in vedrino razveseljuje ljudi in živali in jo je samo veselje nad lepotami narave. S svojim pogumom pa osrečuje ljudi okrog sebe. Razen nje se vtišnje je bralec v spomin Ded s planine, slepa babica, pusta vzgojiteljica in še drugi ljudje, med katerimi Heidi živi svojo sicer trpko, pa vendar tako sončno mladost. Mična vzgojna povest, ki naj ne manjka v nobeni ljudski knjižnici. Knjiga je ilustrirana in, kot vse izdaje »Mladinske knjige«, zelo lepo opremljena. Prevod Metje Severjeve je dober in živ.

Karel Capek: DEVET POVESTI IN ENA
Karel Capek (umrl 1941) spada med izredno zanimive češke pisatelje. Romanopisec, pravilničar, potopisec, dramatik itd. V slovensčini se imamo nekaj njegovih del. Še lani je izšlo Vrtičkarjevo leto, sedaj pa smo dobili knjigo njegovih svojevrstnih

Veliko novoletno nagradno žrebanje DOLENJSKEGA LISTA

se bliža. Pohitite z naročili. Plačajte naročnino, da boste vključeni v žrebanje

Zreb bo razdelil med naročnike 50 lepih in vrednih nagrad. Prinašamo seznam. V prvo skupino pridejo naročniki, ki bodo do 10. februarja plačali CELOLETNO NAROČNINO, v drugo skupino naročniki, ki bodo imeli plačan list za pol leta.

I. Skupina	II. Skupina
1. radio	1. 1 voziček
2. divan	2. moški čevlji
3. 5 metre kamgarna za moško obleko	3. 1 moška srajca
4. 18 kg masti	4. 1 kombinža
5. 2 m drv	5. 1 kombinža
6. 1 voziček	6. 1 moška srajca
7. 1 voziček	7. 6 skodelic za kavo
8. 500 komadov opeke	8. 1 kuhalnik
9. ženski gozjerji	9. 1 moška srajca
10. 10 kg riza	10. servis za liker
11. 5 litrov olja	12. postavek za sadje
12. 10 kg moke	13. garnit. skatela za kuhinjo
13. 10 kg moko	14. lesena galanterija
14. 1 kozica	15. košara za perilo
15. 1 moška srajca	16. lesena galanterija
16. 3 m flanelo	17. 4 steklenice žganja
17. keramika — 2 konja	18. 4 steklenice pelinkovca
18. drobilec za orehe	19. 1 trajna ondulacija
19. servis za kompot	20. knjige
20. 4 steklenice likerja	21. lesena galanterija
21. 1 moška srajca	22. 4 steklenice malinovca
22. 4 steklenice žganja	23. 5 kg mila
23. 1 moška srajca	24. 1 par nogavic in copate
24. čokolada in 1 stek. likerja	25. polletna naročnina Dolenjskega lista
25. celoletna naročnina Dolenjskega lista	
- Tolažilni dobitki:
1. knjiga: Tisoč in ena noč
2. knjiga: Svet humorja in satire
3. knjiga: Sedmi križ
- Žrebanje bo 19. februarja!**
Rok za poravnavo naročnine je podaljšan do 10. februarja!

Klerikalizem tudi v Argentini izgublja tla

V južnoameriški državi Argentini, kjer živi precej naših ljudi, je imel klerikalizem do nedavnega velik vpliv na politično življenje države, sedaj pa kaže, da tudi v tej državi izgublja tla pod nogami. Sedanja državni poglavar Peron je zadnje čase podvil nekatere kořake, da se vpliv katoliške cerkve omeji. Prepričal se je, da cerkvene oblasti izpodkopljujejo sedanji sistem in širijo v državi nezadovoljstvo. Protidržavno literaturo, ki se povečuje in tiska v žurniščih na povelje katoliških duhovnikov, policija zapleni.

Navzlic krčevitemu upiranju in protestiranj u katoliških hierarhov je argentinski parlament pred kratkim izglasoval zakon, ki dovoljuje razporeke. Da imajo reakcionarni klerikalni krogi v Argentini še svoje nazadnjaške kremplje v raznih organih državnega aparata, čuti tudi Dolenjski list, ki se zelo težko prebje do svojih naročnikov v tej deželi, kateri ga težko čakajo. Nekateri naročniki ga sploh ne dobje, medtem ko ga dobivajo naročniki v drugih državah, še celo v Afriki, dokaj redno.

Medsebojni obračun starčev
84-letni Ezekiel Brown in 73-letni Mike Harper, oba iz mesta Colorado Springs, sta se v razgovoru o kakovosti umetnega gnolja hudo sprla. Brown je z velikim samokresom petkrat usrel na Harperja in mu odstrelil desno uho. Medtem ko je ponovno polnil samokres, je Harper skočil nanj, ga zgrabil za vrat in ga ugriznil v nos. Na policiji je Brown rekel, da mu je opešal vid, drugače bi Harperja gotovo zadel. Harper je pa dal na zapisnik: »Umetno zobjevje sem pustil doma, sicer bi moj nasprotnik lahko iskal svoj nos.«

OKROGLE BODICASTE

TEZKO UZITNO

Miklavž Cebulček je filžol za kuhno dal namakati čez noč kar pod kap. Ponoči je v pisiker zlezel močerad. Drugo jutro je Miklavž filžol lupo pristavil, ga skuhal in stresel v skledo.

»Jezeste! je potožil stavec sosedu.« Veš, Tone, močerad je zlezel v pisiker. Ko je bil filžolju kuhan, je bil tudi močerad čisto razkuhan. Tako se mi je zagabilo, da sem filžol komaj dol spravlil.«

(slike)

»Odkar smo sinku podarili kleščke za luknjanje, ga sploh ni več slišali.«

Po prerezu četvorčli

V južnoafriškem mestu Barbeton je prišla v bolnišnico črnka Selima Mamba, da bi tu rodila. Porod je bil težak in zdravnik je moral napraviti cesarski rez. Ne malo se je nato začudil, ko je po tej operaciji Mamba rodila kar štiri otroke, od katerih je vsak tehta nad 2 kg. Mati in otroci se počutiljo čisto normalno. Mamba je že prej imela tri otroke.

Predgrađ ob Kolpi

17. januarja je dobila dvorana zadržnega doma nov kinoprojektor, težak 1500 kg. Kupila ga je občina Predgrađ. Za to novo pridobitev je med občani, zlasti med mladino, veliko zanimanja. 18. januarja so šolski otroci v Starem domu uprizorili v združnem togu igro »Moja in živati«, ki jo je režirala učiteljica Slavica. Pri igri je sodelovala Godba na pihalni pod vodstvom Jožeta Smaljcija. Dvorana je bila polna zadovoljnih gledalcev. J. Smaljcij, st.

SPOSROJENO IZ »KEREMPUHA«

»Tovariš sodnik, tožim tega tipa, ker me je obrekoval v humorističnem listu!«

»Kako to mislite? Saj ni imenoval nobenega imena.«

Imena res ni, ampak on pliške o malverzacijah, pa sem takoj uganil, da se to tiče mene, ki sem vendar zmerom poštenjak.«

ZANESLJIVA MERA

Huda in postavna Polona pride naročit za moža, ki pa je bolj močiček, srajca. Pa vpraša šivilja: »Kakšno številko ovratnika pa ima?«

»Številko res ne vem,« pravi Polona, »ampak moje roke njegov vrat natančno obsežajo.«

HITRA LJUBEZEN

»Spela, kako dolgo pa si bila zaročena s Tinetom?«

Oh, pa res ne vem; ravno takrat sem imela uro pri urarju.«

prvo toporišče mesarici, potem pa obseka pol seznanja dolg ter na enem koncu jako debel kij pa gre pred cesarja: »Orožje imam, ali konja nimam. Saj menda se ne bova peš lasala?«

Cesar, zastran lipe še zmerom nekoliko nevesčen, pravi: »Pojdi pa vzemi konja, katerega hočeš. Saj vem, da le širokoustiš. Kdaj bom jaz papež v Rimu? Takrat, kadar boš ti zmogel velikan. Če misliš, prmi ga, pa mu odstriži glavo, ako si za kaj, da bo imela moja država mir pred njim, ti pa veliko čast in slavo za njimi!«

Krpan je bil malo srdit, pa vendar je pogoltno in reče: »Kar se tiče Brdavsa, to ni igrača, kakor bi kdo z grma zapodil vrabca, ki se boji vsakega osepka in kamna. Koliko junakov pa imate, da bi si upali nadenj? Zapomnite si, cesarost, kar sem obljubil, bom storil, čeprav od jeze popokajo vsi obrekovalci, ki me mrazijo pri vas. Da bi le vsi ljudje vselej držali se svojih besedi tako, kakor se mišim jaz, ako me Bog ne udari, pa bi nihče ne vedel, kaj se pravi laž na zemlji! Toda svet je hudoben ter ne pomisli, da Bog je velik, človek majhen. Zdjaj pa le pojte, greva, da si ja bereva. Nočem takega, da bi pod moje težo red velikanom počenil na vse štiri noge, vam v sramoto, meni v sitnost. Dunajčani bi se smejali, vi pa rekli: pogledjega, še konja mi je izpridil!«

Cesar je kar obstekel, poslušaje modrost Martinovih ust, in potem gre z njim. Ko pridet v konjak, povpraša: »Po čem bodeš a h rja poznal, je-li dober ali ne?«

Krpan odgovori: »Po tem, da se mi ne bo dal za rep čez prav potegniti.«

Cesar pravi: »Le kusil! Ali daravno si, prekannjeni tat, storil mi dovolj sitnosti pred cesarico, svarim te, varuj se, da te kateri ne ubije; konji so iskri.«

Martin Krpan pak izveče prvega in zadnjega in vse druge čez prag; še celo letu, ki ga je sam cesar jahal samo dvakrat v tistega, namreč: o veliki noči pa o svetem telesu; to se je menda cesarju poseбно pod nos pokadilo. Potem reče Krpan: »Tukaj ga nimate za moje sedlo Pojdiva k drugim.«

Cesar odgovori čemerem: »Če niso ti zate, se moraš peš bojevati. Ti nisi pravadanski človek! Vem, da ga nimam v cesarstvu takega, da bi ga ti, zagovednež, ne izvekel!«

»Ta je pa že prazna!« pravi Krpan. »Jaz imam doma kobilico, katere ne izveče nobeden vaših junakov, stavi svojo glavo, če ni drugače; da ne poretó Dunajčanje v Brdavsom vred, da lažem.«

»Pa ni tista,« vpraša cesar, »ki si z njo plesal po snegu?«

»Tista, tista!« zavrne on.

Cesar pa se razhudi, rekoč: »Zdjaj pa že vidim, da si bebec ali pa mene delaš bebec! Varuj se me, Krpan! Moja roka je dolga.«

Krpan r v smeju odgovori: »Če je s tem dalja, pa vendar ne seže velikanu še celo do pasa ne, nitar že do brade, da bi ga malo oskubla in zlasala. Ampak pustimo šale takim ljudem v napotje, ki nimajo drugega dela, kakor da ž njimi dražijo svojega bližnjega; meniva se rajši od davsa, ki se zdaj nosi glavo. Pošljite mi hitro po kobilico, ali zgrablj jeza, ježal boš na zemlji krvav, kakor ja pa naj-grem sam onjo. Toda podj ne vem.« — Ko sam cesarjev sin in sto drugih...